

הפרק השביעי

במחזות עוגנו.

ברבה ימצא במדרשת ובגדות, ויש מזה במלמוד, כי מן הנכאים מי שיראה את ה' מאחורי מחוץ רבות, ומהם מי שיראהו מאחורי מחוץ מעתות, לפי ערד קרבתם אל ה', ועלוי מזרגתם בגבואה. עד שאמרו, *שמעה רבנו ראה את ה' מאחורי מחוץ אמרת מלטשת, רצוני לומר: שקופה¹*, והוא אמרת²: *"הסתכל בספקליין³ המארה עיניהם". וספקליין⁴ שם המראה העשויה מגשם שקופה, פגыш ובוכנית, כמו שנגמר בסוף כלים.⁵*

ופנינה בזה העניין, מה שאמר לך. והוא, שננו כבר בפרק השני, כי המועלות – מהן מועלות שכליות ומהן מועלות מדות. וכן הפחיתות – מהן הפחיתות שכליות, בסקליות, והחספות, ורקשי הבקנה; ומהן הפחיתות מדות, ברב המתאנה, והגאונת, והפעס, והקנאה⁵, והעוויות, ואהבת הפהמו, ומה שדומה להן, והן רבות מאד. וכבר זכרנו חלק בידיעתו בפרק הרביעי. ואלו הפחיתות בכללו, הן המחלות המבדילות בין האדים ובין ה' יתעלה. אמר הנביא, מבאר זה⁶: *"מי אם עונתיכם כי מבדלים בינו לבין אליהיכם".* אמר, כי חטאינו, והוא אלו קרעות, כמו שזכירנו, הן המחלות המבדילות בינו ובינו יתעלה.

ודע, כי פל נביא לא יתנeba אלא אחר שייננו לו המועלות השכליות כלו, ורב מועלות המדות והחיקות שbehו, והוא אמרת⁷: *"אין הנבואה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר"*. אמן 'חכם' הוא כולל המועלות השכליות שלא ספק. ו'עשיר' היא מועלות המדות, רצוני לומר: הנטפקות, לפי שהם יקרו הנטפק בחלקו 'עשיר', והוא אמרם בגדר העשר:⁸ *"אי זה הוא עשיר? השמח בחלקו"*, כלומר שהוא מסתפק במה שהיא לו נוקו⁹, והוא מטען על מה שלא המזיא לו. וכן גיבור הדעת גם בז מועלות המדות, רצוני לומר, שהוא ינהייג בחותיו לפה הדעת, כמו שנגמר בפרק

1. ר"ש: מהירה. ולפי הצעת הרמב"ם באיגרות תקלה, 1, לגבי תרגום ביטוי זה במרין ח"א פכ"ח, יש לתרגם: קרונה. אך העדפנו שקופה, כמקובל בימינו (ע' מ"ג שם, שמוכחה שאכן הכוונה לתוכנות השקיפות), וכך פירוש ה'מצוות' את 'שוקים' במלכים א' ו, ד, ע"ש. 2. יכחות מט: 3. בכתב-ידי הnickod הוא: ספקליין. אך אין בו הבחנה עיקנית בין סגול לצייר, ופע"י הלעו יש לנו ככפניהם. 4. ל, ב. 5. הכוונה לkanoth ולקצת, כמו לעיל פ"ד (בפסקה המתחילה "ואשוב אל כונתי"). 6. ישייתו נת, ב. 7. שבת צב, נדרים לח. 8. אבות ד, א. 9. במשמעות: הגורל.

חמיישי, והוא אמרם⁸: "אֵי זֶה הָוּא גָּבוֹר? הַכּוֹבֵשׁ אֵת יִצְרוֹ".

ואין מותגוי הגביא שיהיו לו מעלות המדות כלל, עד שלא תחסרו פחיתות כלל, שהרי שלמה – נביא, בגדות כתוב¹⁰: "גביעון נראת ה'" וכו', ומצאנו לו בפרש פחיתות מדות, והיא رب הפתאמה, וזה ברבי הנסי, וזה מפעלות תוכנות רב הפתאה. ואמר, מבאר¹¹: "הלוּ עַל אֱלֹה שְׂלָמָה" וכו'. וכן דוד, צליין השלום – נביא, אמר¹²: "לִי דָבַר צָרֵר יִשְׂרָאֵל", ומצאנו בו בעל אכזריות. ואף על פי שהשתמש בה בגוים ובחריגת הכהופרים, והיה רחמן לישראלי, אבל באර בדברי הימים שה' לא מצאו ראוי לבנין בית המקדש, לרבה מה שהררג, ואמר לו¹³: "לֹא (אתה) תָבִנֵה בֵית לִשְׁמֵי, כי דְמִים רַבִּים שְׁפַכְתָּ". ומצאנו לאלהיו, זכר¹⁴ לטוב, מזת הensus; ואף על פי שהשתמש בה לפני הכהופרים, ועליהם קינה פועס, אבל בארו בחכמים¹⁵ שה' הרחיקו, ואמר לו: לא יצליח לבני אדם מי שיש לו קניינו¹⁶ בשער שישי לה, שהוא ימitem. וכן מצאו ששימוש אל פחד משאול, ויעקב נתירא מפגישת עשו. ואלו המדות וכיווץ ביהו – הן מחזות הגביאים, עליהם השלום.ומי שקיו לו מהם¹⁷ שתי מדות או שלוש בלתי ממציאות, כמו שבארכנו בפרק קרביעי, נאמר בו שהוא רואה את ה' מאחוריו שתי מחזות או שלוש.

ואל פרחיק היהות חסרון קצת המדות ממעט במדרנת הגבואה, לפי שמצאו מכך פחיתות המדות ימנעו הגבואה לגמרי. בפסע, אמרו¹⁸: "כל הכוועס, אם נביא הוא נבאותו מסתלקת ממנה", והביאו ראייה מאילישע, אשר נסתלקה ממנה הגבואה כאשר כעס, עד שהסיר בעסן, והוא אמרו¹⁹: "עיטה קחו לי מגנן" וכו'. וכך הינה והגון, לפי שייעקב אבינה, כל ימי אבלו על יוסף – נסתלקה ממנה רום הקדש, עד שבשר בחינו, אמר²⁰: "ונתחי רום יעקב אביהם", ואמר הפטיגום, המפרש הענינים המקבילים ממש ריבונו: "וישרת רום נבואה על יעקב אביהו". ולשון החכמים²¹: "אין הגבואה שורה לא מתווך עצויות ולא מתווך עצויות, אלא מתווך דבר שמהה".

וכאשר ידע משה רבינו, שלא נשאה לו מכחאה שלא קרעה, ושבר נשלמו בו מעלות המדות כלל ומהועלות השכליות כלל – בקש להשיג ה' על אמתה מציאות,

10. מלכים א' ג, ה. 11. אולי יש לקרו (במקור הערבי, ומילא לתרגם): מבאר. נחמה יג, כו.

12. שמואל ב' כג, ג. 13. דברי הימים א' כב, ח. 14. כך בכתבי-היד, ביל' ר, וכן במש' בבא בתרא

ח, ה. אך בשני מקומות אחרים, בא מיציא א, יב וסנהדרין ב, ב, הגויטה: ונור. וניקדנו לפי ההבנה שזה כעוי קיזור של זכרו (= זכר שלו) לטוב, אך אולי יש לקרו: זכר. וצ"ע. 15. ע' תנא דברי אליו ווטא פ"ח, והש' איגרת השמד לה, 11–23. 16. כך במקור, בעברית. 17. לפי לשון המקור הערבי ('מניהם') כינוי-הרמז מוסב על הנבאים (ולא על המידות), כולם: ומי, מן הנבאים, שהיה לו וכו'.

אך שמא פלית קולמוס היא, וצ"ל: מהן (ובמהדר) ק' שונה גופ המקור הערבי – ע"י אחד המעתקים – ברוח זו ('מנהא'). 18. פסחים ס"ו. 19. מלכים ב' ג, טו. 20. בראשית מה, כז. 21. שבת ל:

הויאל ולא נשאר מוגע, ואמר²²: "בראנו נא את בבדך". והודיעו, יתעלה, שאי אפשר לו זה בהיותו שככל שהוא לחופר²³, רצוני לומר: באשר הוא אדם, והוא אמרו²⁴: "כפי לא יראני האדם ומי". הנה לא נשאהר בינו ובין השגת ה' על אמתת מציאותו אלא מחזאה אמת בהירה, והוא השכל האנושי הבלתי נבדק. והשפיע עליו, יתעלה, ונמן לו מן הנסיון אחר שאלתו יותר ממה שהיה אצל קדם שאלתו, והודיעו כי הפטולית²⁵ לא מתקנן לו והוא בעל גשם. וכנה אמתת הנסיון בראית פניו, כי אדם, אם יראה פניו תבראו – תקננה לו בנפשו צורה שלא יתבלבל בה עם זולתו; אבל אם יראה אחריו – אף על פי شبיחינו בזאת בראית, אבל לפעמים יספיק עליו, ולפעמים יתבלבל לו עם זולתו. וכן השגתו יתעלה על האמת, היא, שיקנה אמתת מציאותו בנפש מה שלא ישתחר במציאותה שהיא זולתו מן הנמצאות, עד שימצא בנפשו את מציאותו חקוקה, נפרדת²⁶ ממה שימצא בנפשו ממציאותו שרар הנמצאות. ואי אפשר להשגת האדם זה הטעור מן הנסיון, אבל הוא, עליו השלום, השיג למשה מזוה מעט, והוא אשר בנה אותן²⁷: "וראית את אהרי". אני עתיד להשלים זה הקטע בספר הנבואה²⁸.

וכאשר ידעו החכמים, עליהם השלום, כי אלו שני המינים מן הפתחתיות, רצוני לומר: השלויות והמדות, הם אשר יחצוי בין אנשים ובין ה', וביהם יוניה יתרוץן מדרגות הנביים זו על זו – אמרו על קצחותם, למה שראו מתקומם ומדותיהם²⁹: "ראויים שתשרה עליהם שכינה ממשה רבנו". ואל יתעלם מפה עניין הדמיון, לפי שהם דמו אותם אלינו, לא שישום עמו, חילקה לאיל. וכן אמרו על אחרים: כיהושע, על קאפו אשר זכרנו. וזה הוא הקטע אשר התפנו לבראנו בזאת הפרק.

22. שמות לג, יח. 23. כלומר: שיר במציאותו לחומר, קשרו לחומר. הש' הל' יסודי התורה א, י: "שאין כה בדעת האדם החי, שהוא מחובר מגוף ונפש, להשיג אמיתת דבר זה על בורויו". 24. שמות לא, כ. 25. = הקצה האחרון. 26. כרך היא הלשון בהל' יסודי התורה א, י, ע"ש. 27. שמות לא, כג. 28. ע' לעיל סוף פ"א, והערה 26 שם. 29. סוכה כה.